

การประยุกต์ใช้การประเมินที่ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีในการพัฒนาและประเมิน

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Application of Theory-driven Evaluation Approach for Development and

Evaluation the Student's Democratic Personality Development Project in

Schools under the Office of Basic Education Commission

*ประลอง ครูทน้อย¹ สัจวรรณ ังคระโทก² สมคิด พรหมจู้³ และสุพักตร์ พิบูลย์⁴

*Pralong Krutnoi¹, Sungworn Ngudgratoke², Somkid Promjui³ and Suphak Pibool⁴

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹Doctoral Student, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²Assoc. Prof. Dr., School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

^{3,4}ข้าราชการบำนาญ

^{3,4}Retired Government Official

*Corresponding author. E-mail: dangafs@gmail.com

Received : December 3, 2018

Revised : September 26, 2019

Accepted : June 2, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างทฤษฎีโปรแกรมในการพัฒนาวิธีการประเมินและประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 38 คน การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สร้างทฤษฎีโปรแกรม ระยะที่ 2 พัฒนาการประเมิน ระยะที่ 3 ประเมินผลโครงการ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 41 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบ 2) แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม 3) แบบประเมินตนเองของนักเรียน 4) แบบประเมินบุคลิกภาพประชาธิปไตยของครูประจำชั้น 5) แบบสอบถามความตระหนัก/จิตสำนึกของนักเรียนที่ให้นักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย และ 6) แบบประเมินโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ทฤษฎีโปรแกรม ประกอบด้วย โมเดลการกระทำ ได้กิจกรรมพัฒนา

บุคลิกภาพประชาธิปไตยเป็นตัวแทรกแซง และโมเดลการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ตัวแทรกแซง ที่ได้จากโมเดล การกระทำ ซึ่งมีความตระหนัก/จิตสำนึก เป็นตัวกำหนดเชื่อมโยงระหว่างตัวแทรกแซงกับผลลัพธ์ 2) ผลการ ประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลประเมิน โครงการ พบว่า นักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยในภาพรวม อยู่ในระดับดี และมีความตระหนัก/จิตสำนึกที่ทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดโครงการนี้ เพราะนักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ และนักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การประเมินที่ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎี การพัฒนาและประเมินโครงการ บุคลิกภาพประชาธิปไตย

Abstract

The purposes of this research were to create the program theory, develop the evaluation methods, and evaluate the success of Student's Democratic Personality Development Project in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission. The samples were 38 students studying in Prathom Suksa IV in Sansai Luang school, Sansai district, Chiang Mai province. The research procedure was divided in 3 stages: Stage 1: creating the theory program of evaluation. Stage 2: developing the method of evaluation. Stage 3: evaluating the project. The research instruments consisted of 1) a knowledge test, 2) a students' satisfaction questionnaire on the activities, 3) a students' self-assessment form, 4) a student democracy personality assessment form for teachers, 5) a questionnaire for students' awareness/consciousness that makes students have democratic personality, and 6) a project evaluation form. The data were analyzed by using mean, standard deviation and content analysis. The results of the study were as follows: 1) the program theory consisted of action model and change model. The action model used to design intervention of democratic personality development activities. The change model had students' awareness which was a determinant linking intervention and outcome. 2) The overall of the students' score, and their satisfaction on the learning-teaching process of all activities were at a good level and the highest level, respectively. 3) Overall, students' democratic personality was at a good level. The students' awareness/consciousness instilling democratic behaviors were at a good level. The majority of stakeholders agreed with this Project because they perceived that the Project was useful for students to enable them to apply the obtained knowledge in their daily lives; also, the overall democratic personality of the students was at a high level.

Keywords: Theory-driven evaluation, Project development and evaluation, Democratic personality

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลการปฏิรูปการศึกษาการจัดการเรียนสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร เพราะนักเรียนขาดบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะการขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดระเบียบวินัย ขาดความอดทน ขาดการรอคอย และขาดการเห็นประโยชน์ส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; พนม เกตุมาน, 2554; สุริยเดว ทรีปาตี, 2554) ทั้งนี้เป็นผลมาจากการละเลยของครอบครัวในการเลี้ยงดู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การสร้างสติปัญญาและคุณธรรมให้แก่ลูก และการสร้างวินัยให้ลูกที่ต้องเริ่มจากที่บ้าน ซึ่งพ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการสร้างวินัย (นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช, 2551; สุชาติพิศ ศิริจันทร์เพ็ญ, 2551)

จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศให้บรรลุผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) โดยเฉพาะการพัฒนาประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยอันเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญและเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าของประเทศชาติ การพัฒนากลุ่มเป้าหมายดังกล่าวจะมีผลเชื่อมโยงไปยังภาคส่วนอื่น ๆ ของสังคมอีกด้วย ดังนั้น หน่วยงานทั้งสองจึงได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนขึ้น โดยได้จัดทำคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครู อาจารย์ ทั้ง 4 ช่วงชั้นขึ้นให้แก่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากกว่า 29,054 โรงเรียน โดยได้ใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา แต่โครงการนี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร เนื่องจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่ดำเนินการโครงการมานั้น ยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานและการประเมินโครงการที่ชัดเจน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานและการประเมินโครงการ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาโครงการให้โรงเรียนนำไปใช้ดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552ก, 2552ข)

การพัฒนาโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนสำหรับให้โรงเรียนปฏิบัติได้และมีประสิทธิภาพนั้น ต้องวางแผนให้ดีขึ้นตอนที่ชัดเจน โรงเรียนจึงจะประสบความสำเร็จ วิธีการพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จนั้น การนำแนวคิดการประเมินที่ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีหรือการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐาน (Chen, 2005) เป็นการนำทฤษฎีมาใช้ในการออกแบบการประเมิน และเป็นการประเมินเชิงระบบที่จะช่วยให้เข้าใจเงื่อนไขที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการหรือไม่ต้องการได้ (Chen, 1983, 1990, 2005) ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการจะบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ขึ้นอยู่กับการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบ และต้องประเมินให้ครอบคลุมองค์ประกอบของโครงการตั้งแต่ก่อนเริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2550) ทั้งนี้การประเมินโครงการเป็นการประเมินกลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและแต่ละกิจกรรมมีเป้าหมายเดียวกัน มีเวลาเริ่มต้น

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และสิ้นสุดของงาน การประเมินลักษณะนี้เป็นกระบวนการประเมินที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่า ผลสัมฤทธิ์ของโครงการมีมากน้อยเพียงใด รวมทั้งบ่งชี้คุณค่าของโครงการ ทำให้ทราบว่าโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่เพียงใด (สมคิด พรหมจ้อย, 2550, 2554, 2555) นอกจากนี้ การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (กลุ่มกิจกรรม) นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินถึงความชัดเจนของโครงการ โดยเฉพาะความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับสภาพปัญหาความต้องการจำเป็น ซึ่งการประเมินความก้าวหน้าของโครงการนั้น เป็นการประเมินกระบวนการที่มุ่งตรวจสอบการดำเนินงานตามแผน ตรวจสอบปัญหา อุปสรรค หรือผลงานที่เกิดขึ้นในระยะแรกเริ่ม โครงการเป็นระยะ ๆ รวมทั้งเมื่อเสร็จสิ้น โครงการ และประเมินสรุปผลการดำเนินงานด้วย (สุพัทธ์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช, 2551; 2555; อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, ม.ป.ป.)

การประเมินเน้นทฤษฎีจึงเป็นกระบวนการประเมินที่อิงการขับเคลื่อนทางทฤษฎี (Theory-driven Evaluation) โดยใช้ทฤษฎีโครงการเป็นเครื่องนำทางสำหรับตัดสินใจว่า โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และปัจจัยใดเป็นสาเหตุของผลของโครงการที่เกิดขึ้น เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาโครงการนั้นต่อไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2560) ดังนั้นการประเมินเน้นทฤษฎีจึงช่วยให้สารสนเทศว่าเหตุปัจจัยมีผลต่อผลลัพธ์ได้อย่างไร และสามารถอธิบายถึงเหตุและผลของความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการหรือโปรแกรมที่มุ่งประเมินได้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2550, 2551) ซึ่งการประเมินลักษณะนี้เป็นการประเมินที่ดี เนื่องจากสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแล้ว สามารถอธิบายเหตุผลได้ว่าเหตุใดตัวแทรกแซง (Intervention) หรือกิจกรรมของโครงการ ที่กำหนดขึ้นจึงสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการได้ ดังนั้น ในการประเมินตามแนวคิดนี้จะมีการสร้างทฤษฎีโปรแกรม (Program Theory) เพื่อกำหนดคำถามประเมิน และจัดลำดับความสำคัญของคำถาม การตอบคำถามตามกรอบความคิดของทฤษฎีโปรแกรมที่ใช้ในการออกแบบการประเมิน มีการเก็บข้อมูลตามกรอบของทฤษฎีโปรแกรมที่พัฒนาหรือกำหนดขึ้น ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินสามารถบอกความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตัวแทรกแซง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานได้ถูกต้อง (ไพศาล วรคำ, ม.ป.ป.; Chen, 2005)

นอกจากนี้ การประเมินตามทฤษฎีโปรแกรมนั้น เป็นการประเมินสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารองค์กร บุคลากรในองค์กร และผู้ประเมินเป็นอย่างมากในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างทฤษฎีโปรแกรม การวางแผนพัฒนา กิจกรรมโครงการ การนำโครงการไปสู่ปฏิบัติ และการออกแบบประเมินจากทฤษฎีโปรแกรมที่สร้างขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้อง ครบคลุมและเชื่อถือได้อย่างแท้จริง (Chen, 1990, 2005) ดังนั้น การประเมินลักษณะนี้จึงเป็นการประเมินที่เน้นการสร้างสรรค์ เป็นแบบการร่วมมือร่วมพลังด้วยความเชื่อที่ว่าความร่วมมือเกี่ยวข้องในการทำงานจะนำไปสู่ความรู้สึกว่ามีส่วนร่วม รู้สึกว่าเป็นเจ้าของผลงาน และทำให้เกิดการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ได้ (Guba & Lincoln, 1989; Patton, 1975; 1980)

จากลักษณะสำคัญและประโยชน์ของการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐานที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างทฤษฎีโปรแกรม พัฒนาวิธีการประเมิน และประเมินผลโครงการตามแนวคิดการประเมินที่ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎี การดำเนินการในครั้งนี้ทำการศึกษากับโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามวิถีประชาธิปไตยของกระทรวงศึกษาธิการและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ นักเรียนดังกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญและเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าของประเทศชาติ ดังนั้นการประยุกต์แนวคิดการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐานมาใช้ในการดำเนินการ เป็นการสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมดด้วย ทำให้ได้ผลที่ถูกต้องและเหมาะสม สามารถบอกถึงประสิทธิผลของโครงการที่ครอบคลุมถึงการนำความรู้หรือทักษะการมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยและวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ได้จากการเรียนรู้ฝึกหัดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างแก่สถานศึกษาต่าง ๆ ในการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในสถานศึกษาของตน อันจะเป็นประโยชน์โดยรวม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงและสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างทฤษฎีโปรแกรมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาและประเมิน โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาวิธีการประเมินโครงการบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การสร้างทฤษฎีโปรแกรมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาและประเมินโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 41 คน เพื่อเสนอแนวคิดการสร้างทฤษฎีโปรแกรมตามแนวคิดทฤษฎีของ Chen (2005) ประกอบด้วย **1) โมเดลการกระทำ (Action Model)** ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ องค์กรดำเนินการ ผู้ดำเนินการ องค์กรที่เกี่ยวข้องและหุ้นส่วนชุมชน และบริบทนิเวศ โดยข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ สาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักเรียนยังไม่มีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนนำมาพิจารณา เพื่อกำหนด**ตัวแทรกแซง (Intervention)** คือ กิจกรรมที่ใช้ในโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน และ **2) โมเดลการ**

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย **ตัวแทรกแซง** คือ กิจกรรมที่ได้จากโมเดลการกระทำ **ตัวกระทำ** (Determinants) และ **ผลลัพธ์** (Outcomes) ก็คือ นักเรียนเกิดบุคลิกภาพประชาธิปไตย ซึ่งตัวกระทำจะเป็นตัวที่เชื่อมโยงระหว่างตัวแทรกแซงกับผลลัพธ์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยการดำเนินการในระยะที่ 1 มีดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างทฤษฎีโปรแกรม ดำเนินการโดยประเมินสาเหตุปัญหาของนักเรียนที่ยังไม่มีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ และประเมินความต้องการและความจำเป็นจากแบบสอบถามเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ แล้วสรุปประเด็นที่มีความถี่จากมากไปหาน้อย ส่วนพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกในปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยคำนวณหาค่าความถี่ แล้วสรุปประเด็นที่มีความถี่จากมากไปหาน้อย

1.2 การกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 38 คน และผู้ดำเนินการ ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้วิจัย หลังจากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการนำตัวแทรกแซงที่ได้จากโมเดลการกระทำมาพัฒนากิจกรรม และออกแบบการประเมิน

ระยะที่ 2 การพัฒนาวิธีการประเมินผล โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน เมื่อได้ตัวแทรกแซง (กิจกรรมโครงการ) จากโมเดลการกระทำแล้วจึงนำมาพัฒนากิจกรรมและออกแบบประเมินก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างและหลังการดำเนินโครงการ โดยออกแบบให้ครอบคลุมโครงการ ดังนี้

2.1 แบบทดสอบความรู้หลังการเรียนรู้ทุกกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ช่วงคะแนน 7-10 หมายถึง ระดับคุณภาพดี คะแนน 4-6 หมายถึง ระดับพอใช้ และต่ำกว่า 3 คะแนน หมายถึง ระดับปรับปรุง

2.2 แบบประเมินบุคลิกภาพ/พฤติกรรมของนักเรียนเรียนระหว่างการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ บันทึกของครูประจำชั้น และบันทึกของนักเรียน ประกอบด้วย ด้านการมีวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง 14 ข้อ ต่อครอบครัว 14 ข้อ ต่อโรงเรียน 23 ข้อ และต่อชุมชน 8 ข้อ ซึ่งลักษณะของแบบประเมิน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และร้อยละของจำนวนที่ปฏิบัติ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมหลังการเรียนรู้ 10 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ แล้วสรุปประเด็นที่มีความถี่มากไปหาความถี่น้อย

2.4 แบบประเมินผลโครงการ เพื่อใช้ประเมินผลโครงการหลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้ว 1 ภาคเรียน ได้แก่ (1) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย ประเมินสิ่งที่นักเรียนได้รับจากโครงการ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด 5 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ แล้วสรุปประเด็นที่มีความถี่มากไปหาความถี่น้อย และการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงของนักเรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ 19 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) แบบประเมินความตระหนัก/จิตสำนึกที่ทำให้ให้นักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ 19 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (3) แบบประเมินบุคลิกภาพ/พฤติกรรมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ 13 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (4) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดโครงการ เป็นแบบปลายเปิด 10 ข้อ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการหาค่าความถี่ แล้วสรุปประเด็นที่มีความถี่มากไปหาน้อย และแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่พึงประสงค์ 13 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังจากนั้นนำแบบประเมินผลโครงการดังกล่าวไปใช้ดำเนินการประเมินในระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน หลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้ว 1 ภาคเรียน ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นในระยะที่ 2 (2.4) ไปประเมิน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการและแบบประเมินความตระหนัก/จิตสำนึกที่ทำให้ให้นักเรียนมีบุคลิกภาพ พฤติกรรมประชาธิปไตย ส่วนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ตอบแบบประเมินบุคลิกภาพ พฤติกรรมของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีโปรแกรมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาและประเมิน โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน โดยมีโมเดลการกระทำ ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ องค์การดำเนินการ คือ โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ดำเนินการ คือ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาฯ และผู้วิจัย องค์กรที่เกี่ยวข้องและหุ้นส่วนชุมชน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และบริบทนิเวศเป็นชุมชนชนบท **ตัวแทรกแซง** คือ โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน มีกิจกรรมที่เน้นหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม เป็นองค์ประกอบของการพัฒนากิจกรรม 22 กิจกรรม จำนวน 4 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 วิถีประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน (วินัยต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน) ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างของบุคคล การยอมรับในอาวุโส การปฏิบัติตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรมในสังคม หน่วยที่ 2 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ได้แก่ การพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หน่วยที่ 3 วิถีประชาธิปไตยในโรงเรียน และหน่วยที่ 4 วิถีประชาธิปไตยในชุมชน ส่วนกระบวนการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ ได้กำหนดลงไปในการกระบวนการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนัก/จิตสำนึกผู้ชั่วดี ผลดีผลเสียของการประพฤติปฏิบัติแต่ละเรื่องในแต่ละกิจกรรม **ส่วนตัวกระทำ** ได้แก่ ความตระหนัก/จิตสำนึกที่รับผิดชอบ และผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ นักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย (คุณลักษณะอันพึงประสงค์) ซึ่งประกอบด้วย 1) **นักเรียนมีคารวธรรม** ได้แก่ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล เคารพสิทธิผู้อื่น มีวินัยในตัวเอง ตรงต่อเวลา ไม่เอาของคนอื่น

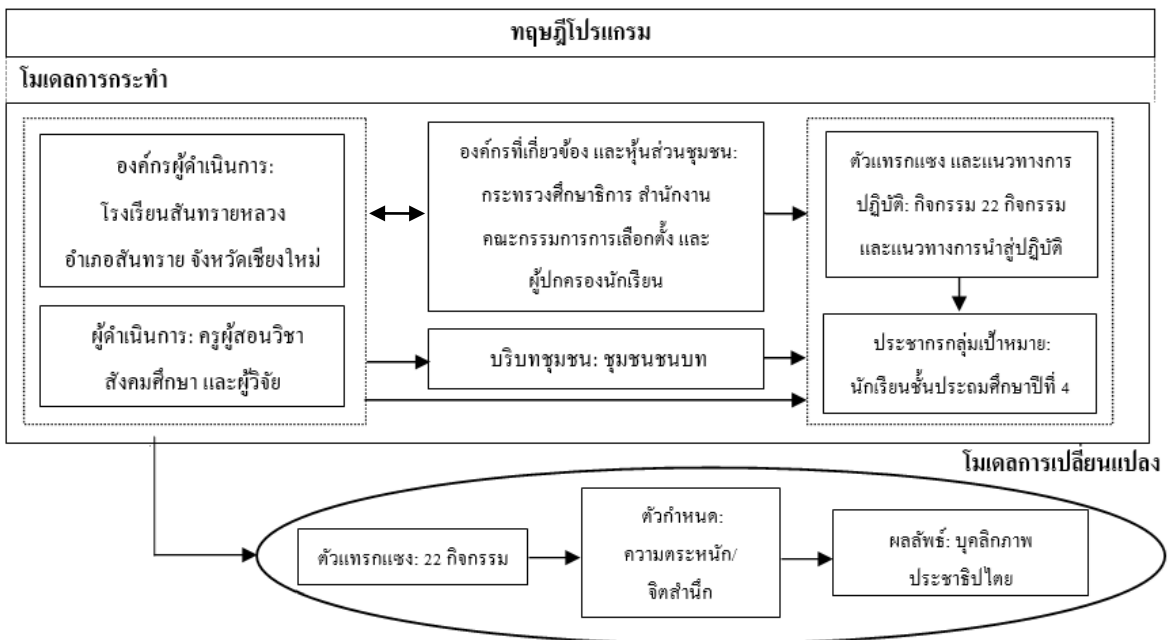
โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาเป็นของตน มีวินัยในครอบครัว เป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และมีวินัยในโรงเรียน การเข้าแถว/เข้าคิว

2) **นักเรียนมีสามัคคีธรรม** ได้แก่ มีความสามัคคี ร่วมมือกันในการเรียนและการทำงาน เป็นสุภาพบุรุษ ประชาธิปไตย-พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 3) **นักเรียนมีปัญญาธรรม** ได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับความถูกต้อง เช่น ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ ความซื่อสัตย์-ไม่โกหก ความขยันอดทน มีน้ำใจ การอดทน อดออม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวินัยในชุมชน-มีวิถีที่ดีในชุมชน ทิ้งขยะ-แยกขยะ ได้ถูกต้อง เป็นพลเมืองดีในชุมชน ทำความดี มีวิถีชีวิตในชุมชน มีวิถีประชาธิปไตยในวัฒนธรรม ประเพณีไทย การทำความดี และมีจิตสาธารณะ นอกจากนี้ ยังได้แผนการนำตัวแทรกแซงไปสู่ปฏิบัติกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตัวแทรกแซงที่ได้นำมาพัฒนาโมเดลการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย

1) **ตัวแทรกแซง** เป็นกิจกรรมที่ได้มาจากโมเดลการกระทำดังกล่าวข้างต้น 2) **ตัวกระทำ** คือ ความตระหนัก/จิตสำนึก เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ และ 3) **ผลลัพธ์** คือนักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย เมื่อได้โมเดลเปลี่ยนแปลงแล้ว นำไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผลตามแผนที่วางไว้ โมเดลการกระทำและโมเดลเปลี่ยนแปลงที่ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทฤษฎีโปรแกรมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาและประเมินโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน

2. การพัฒนาวิธีการประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียน ผลจากการนำโครงการฯ โดยมีกิจกรรมทั้ง 22 กิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ ได้ทดสอบความรู้ และประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมของนักเรียน หลังการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมทั้ง 22 กิจกรรม พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่

ในระดับดี ($M = 8.2$) เมื่อพิจารณารายกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยมีคะแนนอยู่ในระดับดีสามลำดับแรก คือ วินัยในตัวเอง ($M = 9.6$) การยอมรับความแตกต่างของบุคคล ($M = 9.0$) และมีวินัยในโรงเรียน การเข้าคิว ($M = 9.0$) จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และผลการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมของครูผู้สอนทั้ง 22 กิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งกิจกรรมที่นักเรียนพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมจิตสาธารณะ กิจกรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กิจกรรมความอดทนอดออม กิจกรรมวินัยในชุมชน กิจกรรมวินัยในโรงเรียน การเข้าคิว และกิจกรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ ตามลำดับ

3. การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนฯ นำเสนอผลการประเมินออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สิ่งที่นักเรียนได้รับจากโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ นักเรียนส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ถึงหลักการประชาธิปไตย การมีคุณธรรม การทำความดี การมีวินัยรับผิดชอบ การยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น ความสามัคคี เป็นต้น ส่วนนักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.33$) คือ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันทำงานกับเพื่อน ๆ มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ได้ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน และมีความขยันอดทนต่อความลำบาก

ประเด็นที่ 2 ความตระหนัก/จิตสำนึกของนักเรียนที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม/บุคลิกภาพประชาธิปไตย พบว่า นักเรียนมีความตระหนัก/จิตสำนึกที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม/บุคลิกภาพประชาธิปไตยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.44$) เมื่อพิจารณารายด้านความตระหนัก/จิตสำนึกของนักเรียนที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม/บุคลิกภาพประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความตระหนัก/จิตสำนึกเรื่องความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันทำงานกับเพื่อน ๆ ($M = 4.58$) มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ได้ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน ($M = 4.56$) มีความขยันอดทนต่อความลำบาก ($M = 4.56$) ช่วยเก็บขยะในชุมชน ไม่ทิ้งสิ่งของลงในที่สาธารณะเช่น ถนน ลำคลอง ($M = 4.56$) และเป็นคนตรงต่อเวลา มีวินัยในตัวเอง ($M = 4.53$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความตระหนัก/จิตสำนึกของนักเรียนที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม/บุคลิกภาพประชาธิปไตย

ข้อความ	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลผล
1. การยอมรับความแตกต่างของเพื่อน ๆ	4.42	0.81	มาก
2. มีความรับผิดชอบตัวเองในการเรียน	4.39	0.55	มาก
3. เป็นคนตรงต่อเวลา มีวินัยในตัวเอง	4.53	0.65	มากที่สุด
4. ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตน - เคารพสิทธิผู้อื่น	4.31	0.71	มาก
5. มีวินัยความรับผิดชอบในครอบครัว ได้ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	4.36	0.68	มาก
6. มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ได้ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน	4.56	0.56	มากที่สุด
7. มีความกตัญญูต่อครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ ได้ช่วยเหลือครูอาจารย์ทำงานที่โรงเรียน	4.50	0.56	มาก
8. มีความซื่อสัตย์ ไม่โกหก	4.42	0.69	มาก
9. มีความขยันอดทนต่อความลำบาก	4.56	0.56	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อความ	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลผล
10. มีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน	4.36	0.64	มาก
11. ได้ออมเงินไว้ในกระปุกออมสิน	4.36	0.59	มาก
12. ได้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และผู้ใหญ่	4.44	0.56	มาก
13. ได้เข้าแถว ไม่แฉงคิว มีวินัยรับผิดชอบ ตนเองในโรงเรียน	4.39	0.65	มาก
14. มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันทำงานกับเพื่อน ๆ	4.58	0.55	มากที่สุด
15. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น	4.47	0.61	มาก
16. ช่วยเก็บขยะในชุมชน ไม่ทิ้งสิ่งของ ลงในที่สาธารณะเช่น ถนน ลำคลอง	4.56	0.65	มากที่สุด
17. ได้ทิ้งขยะลงถังขยะ และได้แยกขยะ	4.47	0.61	มาก
18. ได้ทำบุญตักบาตรตามประเพณีไทย	4.50	0.56	มาก
19. มีจิตสาธารณะ ได้ช่วยเหลือคนและสัตว์ที่ตกทุกข์ได้ยาก และไม่ทำร้ายคน และสัตว์	4.19	0.67	มาก
รวม	4.44	0.62	มาก

ประเด็นที่ 3 บุคลิกภาพ/พฤติกรรมของนักเรียนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบบุคลิกภาพ/พฤติกรรมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังร่วมโครงการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ก่อนการเรียนรู้ นักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.97$) แต่หลังการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยแล้ว นักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.33$) เมื่อพิจารณารายด้านนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับความถูกต้อง ทำให้มีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีความเคารพต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้อาวุโสอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.66$) การมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ ($M = 4.59$) และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ($M = 4.59$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบบุคลิกภาพพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังร่วมโครงการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

พฤติกรรม/บุคลิกภาพประชาธิปไตย	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับพฤติกรรม		ระดับพฤติกรรม หลังเรียน
			ก่อนเรียน	<i>M</i> <i>SD</i>	
1. ความซื่อสัตย์ (ไม่โกหก)	2.93	0.41	ปานกลาง	4.20 0.56	มาก
2. มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น	3.07	0.52	ปานกลาง	4.59 0.59	มากที่สุด
3. มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น	3.15	0.36	ปานกลาง	4.44 0.67	มาก
4. มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ	3.54	0.51	มาก	4.59 0.50	มากที่สุด
5. มีความสามัคคีในหมู่คณะ/เพื่อนฝูง	3.02	0.47	ปานกลาง	4.39 0.67	มาก
6. มีความเคารพต่อบิดามารดา ครูอาจารย์และผู้อาวุโส	3.42	0.55	ปานกลาง	4.66 0.48	มากที่สุด
7. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น	3.07	0.52	ปานกลาง	4.46 0.50	มาก
8. มีจิตสาธารณะเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว	2.81	0.64	ปานกลาง	4.15 0.57	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

พฤติกรรม/บุคลิกภาพประชาธิปไตย	ระดับพฤติกรรม		ระดับพฤติกรรม		หลังเรียน	
	M	SD	ก่อนเรียน	M		SD
9. มีความอดทนต่อการรอคอย ออกกำลังกายด้วยความขจัดแย้ง	2.61	0.59	ปานกลาง	4.17	0.59	มาก
10. มีวินัยความรับผิดชอบต่อตนเอง	2.56	0.60	ปานกลาง	4.29	0.56	มาก
11. มีวินัยความรับผิดชอบต่อครอบครัว	2.98	0.47	ปานกลาง	4.07	0.61	มาก
12. มีวินัยความรับผิดชอบต่อโรงเรียน	2.73	0.45	ปานกลาง	4.37	0.49	มาก
13. มีวินัยความรับผิดชอบต่อชุมชน/สังคม	2.68	0.47	ปานกลาง	3.95	0.67	มาก
รวม	2.97	0.51	ปานกลาง	4.33	0.57	มาก

3.2 พฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นโครงการ โดยนักเรียนเป็นผู้บันทึกในแบบบันทึกความดีประจำวัน และบันทึกของครูประจำชั้น พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นโครงการในด้านการมีวินัยความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนอยู่ในระดับดี

ประเด็นที่ 4 ผลปฏิบัติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นด้วยกับการจัดโครงการนี้ เพราะมีประโยชน์ต่อนักเรียน ช่วยทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึกที่ดี มีความซื่อสัตย์ รู้จักเสียสละ มีวินัยรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับบุคลิกภาพ/พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกให้เห็นในปัจจุบัน พบว่า นักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะนักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยมากที่สุด คือ มีความเคารพต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้อาวุโส มีความกตัญญูตอบแทนบุญคุณ ช่วยเหลือต่อบิดามารดาครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ความสำเร็จของโครงการนี้ เนื่องจากการออกแบบทฤษฎีโปรแกรม โดยมีโมเดลการกระทำประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยเป็นตัวแทรกแซง ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และบุญญาธรรม และโมเดลการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ตัวแทรกแซงที่ได้จากโมเดลการกระทำ ซึ่งมีตัวกำหนด คือ ความตระหนัก/จิตสำนึก เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างตัวแทรกแซงกับผลลัพธ์ เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ นักเรียนมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ทั้งนี้ทฤษฎีโปรแกรมที่สร้างขึ้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารองค์กร บุคลากรในองค์กรและผู้ประเมิน ได้เข้าใจทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการ ตั้งแต่การสร้างทฤษฎีโปรแกรม การวางแผนพัฒนากิจกรรมโครงการ การนำโครงการไปสู่ปฏิบัติ และการออกแบบประเมินจากทฤษฎีโปรแกรมที่สร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการประเมินถูกต้อง ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญและเชื่อถือได้อย่างแท้จริงที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ซึ่งเป็นไปตามการประเมินด้วยทฤษฎีขับเคลื่อนของ Chen (1983; 1990; 2005) ที่เสนอไว้ว่า ทฤษฎีโปรแกรมช่วยให้แนวทางในการระบุประเด็นสำคัญในการประเมิน และช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเด็นปัญหาที่สำคัญ รวมทั้งแสดงการเชื่อมต่อระหว่างกระบวนการทำงานของโครงการและผลที่เกิดขึ้น จึงช่วยให้การประเมินค้นพบผลลัพธ์ทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินโครงการ ซึ่งจะทำให้ผู้ดำเนินโครงการสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และยังช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดของโครงการแก่ผู้มีส่วนได้เสียด้วย (Bickman, 1987; Chen, 1990, 2005)

2. ผลการนำตัวแทรกแซงไปสู่การปฏิบัติที่มีเนื้อหากิจกรรม ประกอบด้วย หลักธรรม ได้แก่ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและงานวิจัย ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน/สังคม และความมีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว รวมทั้งการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน และจัดกระบวนการเรียนรู้แต่ละกิจกรรม ได้แก่ การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในกิจกรรมแต่ละเรื่อง และมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมนั้น ๆ รวมทั้งใช้สื่อประกอบ โดยเฉพาะคลิปเรื่องสั้น ทำให้นักเรียนรู้สึกคล้ายตามกับการได้ดูสิ่งที่เป็นจริง ทำให้เกิดความตระหนัก/จิตสำนึกมากขึ้น ตลอดจนให้นักเรียนร่วมมือกันลงมือปฏิบัติร่วมมือกันสรุปผลดีผลเสียของการกระทำในแต่ละกิจกรรมและความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์และสังคม เพื่อสร้างความตระหนักในแต่ละเรื่อง จึงทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนรู้อีกมากขึ้น ทำให้ผลการเรียนรู้ในภาพรวมนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี และมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งนักเรียนมีความตระหนัก/จิตสำนึกมากขึ้น และมีพฤติกรรมดีขึ้นหลังการเรียนรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike (1975) และ Piaget (1965) ซึ่งได้เสนอไว้ว่า การทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มีจิตสำนึกที่ดี และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องจัดกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ และสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในกิจกรรม ตลอดจนควรใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นดีกว่าการบอกเล่า หรือบรรยายด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียว รวมทั้งทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และมีพฤติกรรมประชาธิปไตยตามที่คาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชาธิปไตยว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ผู้สอนควรเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนและกำกับติดตาม ทำให้นักเรียนมีวินัยต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2552) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษา ควรสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องของความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อผู้อื่น และรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง นักเรียนชั้นประถมยังจะต้องเรียนรู้เรื่องการประนีประนอม และการทำงานร่วมกับคนอื่น ไม่ใช่เรียนรู้แต่การแข่งขันเท่านั้น เพราะประชาธิปไตยคือการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ไขความขัดแย้ง เรียนรู้ที่จะตกลงกัน และเรียนรู้ที่จะทำงานและ

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การประเมินทั้งโมเดลการกระทำและโมเดลการเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีของ Chen (2005) นั้น ควรนำไปใช้พัฒนาและประเมินกับโครงการใหญ่ ๆ ทั้งนี้เพราะการประยุกต์ใช้การประเมินที่ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีในการพัฒนาและประเมินโครงการต้องใช้เวลาในการดำเนินการมาก รวมทั้งมีรายละเอียดในการประเมินเป็นจำนวนมากด้วย แต่การประเมินในลักษณะนี้ ผลที่ได้รับมีความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก

3. การดำเนินกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการกิจกรรมทั้ง 22 กิจกรรมมีความคุ้มค่ากับการลงทุน รวมทั้งประหยัดทรัพยากร เวลาและทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยเหล่านี้ยังทำให้เกิดประสิทธิผลของโครงการได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการดำเนินบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยในระดับมาก ซึ่งก่อนการเรียนรู้ นักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยแล้ว นักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยในภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านนักเรียนมีบุคลิกภาพ/พฤติกรรมประชาธิปไตยที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีความเคารพต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้อาวุโส การมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดไว้ว่า นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติ นอกจากนี้ พฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้จนเสร็จสิ้น โครงการในด้านการมีวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว โรงเรียน และชุมชนอยู่ในระดับดี ซึ่งพฤติกรรมของนักเรียนเป็นไปตามที่คาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งองค์กรและบุคลากร ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการ ครูอาจารย์ และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น เมื่อนักเรียนมีวินัยความรับผิดชอบตนเองดี นับเป็นจุดเริ่มต้นจากตัวเองนำไปสู่การรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน และชุมชนต่อไป โดยเฉพาะช่วยเหลือพ่อแม่ในการทำงานบ้าน การช่วยเหลือและตอบแทนครูอาจารย์และผู้มีพระคุณเมื่อมีโอกาส เช่น ช่วยหิ้วของ ช่วยทำงานโรงเรียน การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การทิ้งขยะ การแยกขยะให้ถูกต้อง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน ๆ ในการให้ความร่วมมือในการทำงาน ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนช้าในการทำงาน การแบ่งปันความรู้ และสิ่งของอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2553) ที่ได้กำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียนไว้ว่า ให้นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวทิตะ มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้ง ต้องประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินสิ่งของของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ซึ่งนับได้ว่า การดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำวิธีการประเมินที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐานไปใช้ในการประเมินนักเรียนต้องชี้แจงและทำความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ รายละเอียด และขั้นตอนในการประเมิน กระบวนการจัดกิจกรรมและวิธีการในการประเมินอย่างชัดเจน เนื่องจากการประเมินตามแนวคิดนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหาร องค์กร บุคลากรในองค์กรและผู้ประเมินเป็นอย่างมากในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างทฤษฎีโปรแกรม การวางแผนพัฒนากิจกรรมโครงการ การนำโครงการไปสู่ปฏิบัติ และการออกแบบประเมินจากทฤษฎีโปรแกรมที่สร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการประเมินถูกต้อง ครบคลุมและเชื่อถือได้อย่างแท้จริง ซึ่งนับว่าเป็นต้นแบบให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้นำไปใช้พัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนในทุกระดับ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐานเป็นแนวในการพัฒนาวิธีการประเมินความสำเร็จของโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียนที่อาศัยการสร้างทฤษฎีโปรแกรมเป็นหลักในการออกแบบและพัฒนากิจกรรมของโครงการให้ได้ผลตามที่คาดหวัง และช่วยในการออกแบบการประเมินอย่างหลากหลาย ทำให้ผลการประเมินถูกต้องและเชื่อถือได้ ดังนั้น ควรมีการวิจัยการพัฒนาวิธีการประเมินความสำเร็จของโครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นสูงกว่าชั้นประถมศึกษา โดยมีตัวแทรกแซง ตัวกำหนด และผลลัพธ์อื่น ๆ เช่น โครงการงาน (ตัวแทรกแซง) สื่อต่าง ๆ (ตัวกำหนด) และผลลัพธ์ (บุคลิกภาพ) ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาประเทศให้ไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงและสมบูรณ์

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2553). *การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช. (2551). *เด็กไทยวิกฤตหนักครูสาธิตฯ จีโรงเรียนสร้างวินัยนักเรียน*. สืบค้นจาก

<http://www.twp.co.th/news/index.asp?nid=1434>

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2552). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ “คน”*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ ฟริดริช เนมานน์.

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พนม เกตุมาน. (2554). *คู่มือครู: ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในนักเรียนและแนวทางการแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไพศาล วรคำ. (ม.ป.ป.). *การประเมินเน้นทฤษฎี: มิติของศาสตร์แห่งการประเมิน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2560). การประเมินตามความเป็นจริง (Realist Evaluation) กับ การประเมินแบบขับเคลื่อนด้วยทฤษฎี (Theory-Driven Evaluation). *สารสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 3(1), 3-4.

สุชาติพิศ ศิริจันทร์เพ็ญ. (2551). *หนูน้อยหย่อนวินัย เรื่องใหญ่ที่ต้องแก้*. สืบค้นจาก <http://www.pedsocthai.org>

สุริยเดว ทรีปาตี. (2554). *ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สมคิด พรหมชัย. (2550). *เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.

_____. (2554). หน่วยที่ 11 หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินนโยบาย แผนงาน โครงการ และหลักสูตร ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดการโครงการประเมิน หน่วยที่ 11-15 (พิมพ์ครั้งที่ 6, น. 1-58)*. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2555). หน่วยที่ 13 การประเมินการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงานและโครงการ ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินนโยบาย แผนงานและโครงการ หน่วยที่ 11-15 (น. 1-50)*. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีการประเมิน (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2551). *วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพักตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช. (2554). หน่วยที่ 8 การประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดการโครงการ หน่วยที่ 6-10 (พิมพ์ครั้งที่ 6 น. 113-152)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2555). หน่วยที่ 11 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการ ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินนโยบายแผนงานและโครงการ หน่วยที่ 11-15 (น. 1-43)*. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552ก). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครูผู้สอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3*. กรุงเทพมหานคร: สหાયบ์ล็อกและการพิมพ์.

_____. (2552ข). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6*. กรุงเทพมหานคร: สหાયบ์ล็อกและการพิมพ์.

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช*

2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอนระดับบัณฑิตศึกษาเรื่อง แนวคิดการประเมินโครงการ.*

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Bickman, L. (1987). *Using program theory in evaluation: New directions for program evaluation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Chen, H.T. (1983). Evaluation with sense: The theory-driven approach. *Evaluation Review*, 7(3), 283-302.

_____. (1990). *Theory-driven evaluation*. California, CA: Sage Publications.

_____. (2005). *Practical program evaluation*. California, CA: Sage Publications.

Guba, E.G. & Lincoln, Y.S. (1989). *Fourth generation evaluation*. Newbury Park: Sage Publications.

Patton, M.Q. (1975). *Alternative evaluation research paradigm*. N.D.: North Dakota Study Group on Reevaluation.

_____. (1980). *Qualitative evaluation method*. California, CA: Sage Publications.

Piaget, J. (1965). *The moral judgment of the child*. New York, NY: Free Press.

Thorndike, E.L. (1975). *Connectionism theory*. University of London.